

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Matilainen, Irmeli; Miettinen, Tanja; Tohmola, Anniina

Title: Ikääntyneiden ihmisten hoito ja palvelut pohjaavat vahvaan gerontologiseen osaamiseen ja asiantuntijuuteen

Year: 2024

Copyright: © Vanhustyön keskusliitto

Rights url: <http://rightsstatements.org/page/InC/1.0/?language=en>

Please cite the original version:

Matilainen, I., Miettinen, T. & Tohmola, A. 2024. Ikääntyneiden ihmisten hoito ja palvelut pohjaavat vahvaan gerontologiseen osaamiseen ja asiantuntijuuteen. Vanhustyö. (2-3), 20-21.

Ikääntyneiden ihmisten hoito ja palvelut pohjaavat vahvaan gerontologiseen osaamiseen ja asiantuntijuuteen

Hoito- ja palveluvajeeseen liittyvä keskustelu on käynyt aktiivisena erityisesti viimeaikaisiin palvelujärjestelmäuudistuksiin ja resurssipuutoksiin liittyen.

Ammattilaisten gerontologisen osaamisen vahvistaminen on vaikuttava interventio laadukkaiden ikäpalveluiden varmistamiseksi.

Teksti: **Irmeli Matilainen, Tanja Miettinen ja Anniina Tohmola** – Kuva: **Ilkka Vuorinen**

Lainsäädäntö turvaa kansalaisille vahvat perusoikeudet sisältäen ajantasaiseen tutkimustietoon perustuvan hoidon ja palvelut, joilla kompensoidaan vajeita toimintakyvyssä ja hyvän arjen toteutumisessa.

Gerontologinen osaaminen – onnistuneen ikääntymisen mahdollistaja

Ikääntyneiden ihmisten hoidosta ja palveluista keskustellaan sote-uudistuksen myötä entistä enemmän samalla kun väestön ikääntyessä palvelutarpeet kasvavat. Keskustelu on ollut pitkään sairaus- ja ongelmakeskeistä sekä lähtenyt liikkeelle toimintakyvyn vajeista jättäen huomiotta voimavarat ja terveen, toimintakykyisen ikääntymisen.

Yleinen mielikuva gerontologisesta hoidosta on valitettavan kielteinen ja negatiivisesti sävyttynyt. Ikääntyneitä ei aina nähdä arvokkaana voimavarana yhteisöissä ja yhteiskunnassa. Edelleen 2020-luvulla ikääntyneitä pidetään marginaaliryhmänä, mikä ei anna sijaa heidän tasavertaiselle osallisuudelleen eikä mahdollista onnistunutta ikääntymistä. Ikääntymiseen varautumiseen ja gerontologiseen asiantuntijuuteen liittävää osaamista tulee lisätä entistä vahvemmin aina alkaen sote-alan opinnoista.

Asenne ratkaisee

Ikääntyneiden kanssa työskenteleviltä ammattilaisilta edellytetään avointa mieltä ja arvostavaa, eettistä asennetta ikääntymiseen. Eettisyys on keskeinen gerontologisen asiantuntijuusalue, jonka pohjalle muu osaaminen rakentuu. Eettinen osaaminen näyttäytyy käytännön hoitotyössä erityisesti vuorovaikutus- ja yhteistyötaitojen kautta – käyttäytymisellämme ja puheellamme ilmennämme asenteitamme. Näiden valmiuksien kehittäminen on keskiössä rakennettaessa ikäystävällistä ilmapiiriä.

Asennemuutos ei ole vain ikääntyneiden parissa työskentelevien ammattilaisten tehtävä, vaan se vaatii yhteiskunnan tasolla laajaa sitoutumista. Tavoitteena on ympäristö, jossa ikääntyvät voivat kokea arvostusta ja osallisuutta.

Keskeisiä gerontologisia osaamisalueita eettisyyden ja vuorovaikutuksen lisäksi ovat terveyden ja toimintakyvyn edistäminen sekä näyttöön perustuva kliininen osaaminen. Onnistunut ikääntyminen ja ikääntyvän väestön toimintakykyisyys sekä sen säilyminen ovat sote-järjestelmän kestävyuden perusta.

Asennemuutos ei ole vain ikääntyneiden parissa työskentelevien ammattilaisten tehtävä, vaan se vaatii yhteiskunnan tasolla laajaa sitoutumista.

Terveys ja toimintakyky sekä niiden edistäminen ovat lähtökohta, kun ikäpoliittisia linjauksia suunnitellaan sekä toteutetaan nyt ja tulevaisuudessa. Terveyden ja toimintakyvyn edistämiseen ei tällä hetkellä panosteta riittävästi. Tämä koskee valitettavasti kaikkia ikäluokkia, luoden kauaskantoiset vaikutukset eri ikäkohorttien terveyteen ja toimintakykyyn tulevina vuosikymmeninä.

Ammattihenkilöstön rooli gerontologisessa hoitotyössä pitää sisällään ehkäisevän työn, hoidon, kuntoutuksen sekä elämän loppuvaiheen hyvän hoidon. Kliininen osaaminen sisältyy gerontologiseen osaamisalueeseen pitäen sisällään niin ikääntymiseen liittyvät muutokset kuin sairauksien mukanaan tuomat terveys- ja toimintakykyhaasteet sekä niiden ehkäisyn, hoidon ja kuntoutuksen.

Kliinisen osaamisen alueella on kehitettävää ja valitettavan usein ikääntyneitä hoitaa ammattilaiset, joilla ei ole riittävä gerontologista ja geriatriasta asiantuntemusta. Moniammatillinen ja -alainen osaaminen on vaikuttavaa erityisesti, kun kyseessä on terveyden ja toimintakyvyn haasteet, johon kytkeytyy iän myötä väistämättä etenevä haurastuminen.

Haasteita tulevaisuuteen

Lähitulevaisuudessa meillä on edessä muutoksia ikääntyneiden hoitotyötä tekevän ammattihenkilöstön määrässä. Henkilöstö- sekä osaamisvaje on merkittävä. Lisäksi haasteena ovat puutteet osaamistason tasalaatuisuudessa – laatu vaihtelee eri hoitoyksiköiden välillä. Nykyiset opetussuunnitelmat eri ammattikorkeakouluissa sisältävät hyvin heterogeenisen kattauksen gerontologisen opetuksen sisällöissä ja laajuudessa. Tärkeää on, että ikääntyneiden hoito integroidaan opetussuunnitelmaan tiiviisti niin perustutkinnossa kuin jatkuvassa oppimisessä. On asennekysymys, miten gerontologista hoitoa ja hoitotyötä arvostetaan.

Hyvän peruskoulutuksen lisäksi tulee tuottaa riittävää erikoistumiskoulutusta, jotta asiantuntijusvajeeseen voidaan vastata

tasalaatuisesti. Tasalaatuisuus saavutetaan kiinnittämällä huomiota opettajien osaamiseen sekä kansalliseen koulutussuunniteluun opetuksen laadun varmistamiseksi. Erityisesti muistihoidotyön osaamistarve on ilmeinen väestön ikääntyessä ja muistisairauksien yleistyessä.

Ikääntyvien hoidon arvostus tärkeänä osaamisalueena on riippuvainen useista eri tekijöistä. Koulutusorganisaatiot ja siellä vallitseva kulttuuri on tärkeässä roolissa, kun rakennetaan mielikuvaa ikääntyvien hoidosta ja palveluista vetovoimaisena asiantuntijuusalueena. Positiivinen gerontologinen asenne syntyy opintojen aikana, mikäli oppimisympäristön kulttuuri on myönteinen. ♥

Gerontologinen osaaminen

Gerontologinen osaaminen on laaja asiantuntijuusalue. Eettisyys, vuorovaikutus, toimintakykyosaaminen ja kliininen osaaminen ovat onnistuneen ikääntymisen tukemisessa keskeisiä kompetensseja (osaamisasia). Jatkuva oppiminen varmistaa laajavastuuisen asiantuntijuuden gerontologisen osaajan urapolulla.

Kirjoittajat

Irmeli Matilainen, lehtori, TtM.
Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Tanja Miettinen, lehtori, TtM.
Savonia ammattikorkeakoulu.

Anniina Tohmola, lehtori, TtT.
Lapin ammattikorkeakoulu.